

Tekst: Cees Veltman
Beeld: Frank Penders

‘Niet alleen bidden, maar doen’

De onvrede over het vreemdelingenbeleid van staatssecretaris Teeven groeit. De zaak-Dolmatov bracht hem bijna ten val. Terecht, zegt advocaat Pieter Bogaers. “Elk dossier barst van de fouten, acht op de tien beslissingen zijn foutief. Ik kan helpen.”

Ik ben ervan overtuigd dat de heer Teeven zijn toezeggingen om tot meer humaniteit te komen bij de behandeling van asielaavragen zal nakomen. Hij zal zijn beleid ook schriftelijk moeten formuleren. Naar welke punten van verbetering gaat zijn aandacht uit? Ik hoop dat hij oog krijgt voor de biografische methode en dat deze standaard wordt ingevoerd, waardoor de kans op ongelukken wordt geminimaliseerd. Aldus de fax van advocaat Pieter Bogaers (1951) die *Volzin* bereikt, kort na het Tweede Kamerdebat over de zaak-Dolmatov dat staatssecretaris Teeven tenauwer-nood overleeft. Het gesprek met Bogaers, de meest prominente vreemdelingenrechtadvocaat van Nederland - horzel in de pels van IND en menig rechter - heeft enige weken eerder plaatsgevonden. Bogaers is een uitzonderlijke figuur in de advocatuur. Waar de gemiddelde advocaat een paar uur in de zaak van een asielzoeker steekt, want meer is niet declarabel, neemt Bogaers de tijd om, volgens zijn ‘biografische methode’, het levensverhaal van zijn cliënten op te tekenen. “Tachtig procent van de beschikkingen is foutief.

Elk dossier dat ik pak, barst van de fouten, zowel door advocaten als door de IND gemaakt. De meeste mensen wensen dit niet te begrijpen, inclusief veel politici die het allemaal niet veel interesseert en die weinig vakinhoudelijke kennis hebben.”

Gemeen

“De IND maakt elke dag slachtoffers. De houding van waaruit gewerkt wordt, is regelrecht gemeen te noemen. Gemeen in de meest eenvoudige betekenis van het woord. Je kunt rustig zeggen dat in veel van de gevallen waarbij ik betrokken ben, de overheden zoveel macht hebben – van IND tot UWV – dat ze niet in de gaten hebben waar het echt om gaat: om mensen die volkomen van ze afhankelijk zijn. Het gemene schuilt hierin dat zij vaak niet willen weten wie de mensen zijn en wat ze hebben meegemaakt en waarom ze aanspraak maken op een uitkering, een vluchtelingenstatus of wat dan ook. Het gemene is ook dat hen pijn wordt aangedaan door een overheidsorgaan met heel veel macht, waartegen je als individu klein afsteekt. Dat kan jarenlang duren. Dat moet je maar zien vol te houden. Mensen worden er vaak ziek van. Ik zie ze lijden aan het niet begrepen worden. Daar verzet ik me tegen.”

Politiek dier

“Ik doe in feite onderzoek naar hoe de staat functioneert. Dat is vanuit mijn politieke achtergrond - mijn vader was minister - niet zo gek. Ik heb jarenlang gewerkt voor Amnesty International. Ik ben een politiek dier, zo opgevoed. Dat gebruik ik

ook, maar daarin ben ik wel erg alleen. Niet iedereen heeft die kans gehad, niet iedereen komt uit een milieu als het mijne. Veel mensen hebben zich niet politiek bekwaamd, hebben geen macht aan den lijve ondervonden en worden toch advocaat of ambtenaar. En die mensen moeten zich verplaatsen in vervolgd in een ander land? Ze hebben geen idee waar ze het over hebben. Ik werd al gearresteerd toen ik 17 was met een protest tegen de jaarlijkse Sint Jansprocessie in Laren. Niet alleen bidden, maar doen, vond ik.”

Echt luisteren

“Nu heb ik veel contacten met protestantse kerken die me helpen. Ik ben erg blij met hun inzet voor asielzoekers en vluchtelingen. Ik kan niet zonder die hulp. Dat geeft me ook moed. Ik kan wel veel kritiek hebben op Nederland, maar ik moet het in proporties zien. Het gaat ook wel eens goed, maar ik kom te vaak uitgeprocedeerde mensen tegen. Mensen die een reëel verhaal hebben dat pas boven water komt als je echt de moeite neemt om er naar te luisteren. Je moet als advocaat een methode hebben om je werk goed te kunnen doen. Dan kom je er ook achter hoe onzorgvuldig de overheid vaak opereert. Een van mijn cliënten, Parviz Zahedi (zie coverfoto, CV), een zeer ontwikkeld man uit Iran, heeft zoveel geestkracht dat hij kon verdragen wat hem overkwam. Hij heeft in Iran verschrikkelijke dingen meegemaakt en jarenlang in de gevangenis doorgebracht, al onder de sjah in de jaren '70. Hem werd onder Khomeini zijn beroep als theatermaker ➔

ontnomen. Zijn boeken werden verboden en hij werd als een spion beschouwd. Hij had kritiek op president Ahmadinejad toen die zei dat de Holocaust een verzin-sel is. Hij had bovendien een geloof dat in Iran niet wordt geaccepteerd, als Ahle-haq soefi.

De Nederlandse overheid heeft van de vluchteling een even mechanistisch beeld. Je moet als vluchteling aan allerlei ver-wachtingen en normen voldoen. Je moet op een bepaalde manier reageren op wat je overkomt, anders deugt het niet. Dat is problematisch, want nu zien we hier dezelfde verschijnselen optreden als in dictaturen zoals Iran.”

Bajonetten

“De overheid heeft veel moeite om mensen te erkennen als individuen met individuele rechten. Dat heeft te maken met staatsmacht. De staat wil zijn macht behouden. De machthebbers zitten op bajonetten maar wel met de punten naar beneden, gericht tegen de bevolking, zoals Frederik de Grote al zei. Dat begrijp je pas als je onderzoek doet naar de machts-verhoudingen en luistert naar mensen die die macht hebben ondervonden. Dan kom je er ook achter hoe onzorgvuldig de overheid vaak opereert. Macht betekent uiteindelijk het gebruik van geweld, maar komt al tot uiting in geweldloze situaties in de vorm van beschikkingen.

Gelukkig beoogt het bestuursrecht de staatsmacht te begrenzen binnen de rech-ten van de mens. Dat is een hoopvolle ont-wikkeling. Asiel is een recht, geen kwestie van clementie of een gunst, dat weten weinig mensen. Asielzoekers en vluchte-lingen maken een psychologisch proces mee waarbij angst centraal staat. Dat moet de overheid goed in kaart brengen en dan pas kan zij bepalen of die angst gegrond is. Zo ja, dan moet zij een vluchteling toe-laten. Maar wat doen Nederland en veel lidstaten van de Europese Unie? Alles om dat recht te dwarsbomen! Nederland geeft alleen een verblijfsvergunning als interna-tionale verplichtingen daartoe dwingen of als er een wezenlijk Nederlands belang mee is gediend of als er klemmende hu-manitaire redenen zijn voor toelating. De internationale ontwikkelingen zijn ech-ter hoopgevend. De Iraniër die ik noemde,

‘Sommige amb-tenaren kicken erop om mensen niet toe te laten’

Paspoort

P.B.Ph.M. (Pieter) Bogaers (Laren, 1951)

• Studie biologie aan Universiteit Utrecht, cum laude afgestudeerd in 1978

• Studie rechten

• 1986-heden advocaat

• Adviseur van Pharos, Kenniscentrum Vluchtelingen en Gezondheid te Utrecht, adviseur van Steungroep ME en arbeids-ongeschiktheid (Groningen) en lid van de Werkgroep Artsen en Advocaten (letsel-schaderecht)

• Publicaties onder meer:

Hoogverraad, individuele ambtsberichten (2008) en

Van forfaitaire rechtshulp naar pseudo-rechtshulp (2009)

was nooit in Nederland toegelaten zonder de EU-richtlijnen en zonder het Hof van Justitie van de EU in Luxemburg dat toeziet op naleving en uniforme uitleg daarvan. Een voorbeeld. Volgens Nederland mag je terughoudendheid verwach-ten van mensen bij het uitnemen van hun religieuze gevoelens. Nee, zegt het Hof, die gevoelens zijn wezenlijk voor men-sen. Deze Iraniër, Parviz Zahedi, uitte zijn religieuze overtuiging in zijn boeken en gedichten. Dat hoorde bij hem, maar Nederland onthield hem ruim acht jaar zijn vluchtelingenstatus.”

Verdorven

“De PVV is overbodig, want het idee over volte leefde al toen mijn vader (Pie-ter Bogaers sr., CV) minister van Volks-huisvesting en Ruimtelijke Ordening was in de jaren zestig. Als je alsmat blijft roepen dat Nederland vol is, zijn ambtenaren zo terughoudend mogelijk om vluchtelingen en asielzoekers toe te laten. Ik zeg niet dat alle ambtenaren verdorven zijn, maar sommigen kicken erop om mensen niet toe te laten. Dat heb ik gehoord van ambtenaren zelf. Dan hebben we nog de advocaten: een klein aantal is heel goed, een grote groep heeft geen idee hoe asielzaken aan te pakken en ten slotte is daar de groep van graaiers. De onafhankelijke advocatuur bestaat niet of nauwelijks. Het stelsel is er niet op gericht de kwaliteit van de advocatuur te verhogen. Hoe minder je doet als advocaat, hoe meer je verdient.”

Eén foutje

“We hebben in Nederland de ‘een-fouttheorie’ ontwikkeld, onder leiding van de Raad van State. De grondslag voor ongeloofwaardigheid van iemands vluchtverhaal is al gelegd als er ook maar één foutje in staat, één hiaat, één vaagheid of één tegenstrijdigheid. Je hoeft maar één vergissing te maken en je wordt als vluchteling geweigerd. Terwijl het voor mensen die verschrikkelijke dingen hebben meegemaakt, ondoenlijk is alles tot in detail te recapituleren. Het geheugen is, zoals bekend, een kwalijk instrument, vooral als je trauma’s hebt opgelopen. Als je je levensverhaal een aantal keren moet vertellen, gebruik je

niet altijd precies dezelfde woorden, maar dan worden er al snel 'tegenstrijdigheden' geconstateerd. Neem de vier evangeliën. Christus zou nooit zijn erkend of toegelaten als vluchteling, want die verhalen zijn nogal verschillend. Uitgeprocedeerd zou hij zijn! Dat geldt voor elke vluchteling."

Te betrokken

Bogaers kreeg onlangs het verwijt van een rechtbank zich 'bovenmatig te hebben ingespannen' voor een asielzoeker, door de situatie van de man bij de Iraanse autoriteiten onder de aandacht te brengen en zo 'bescherming af te dwingen'.

Bogaers: "De rechter bevestigt hiermee dat een advocaat een asielzaak in de magere zeven uur moet zien te klaren die uit de pot van de rechtsbijstand wordt vergoed, terwijl daar 40, 60, 80, misschien wel meer uren voor nodig zijn. Gelukkig oordeelde die rechtbank wel dat mijn cliënt ten onrechte een verblijfsvergunning is geweigerd.

Ook de IND klaagt dat ik 'te veel betrokken' ben bij mijn cliënten, dat ik niet de nodige distantie in acht neem. Daarom ben ik zelfs aangeklaagd bij de tuchtrechter. Dat ligt nu bij het Hof van discipline, maar de vluchteling om wie het gaat, heeft nu een A-status! Die heb ik met hulp van zijn familieleden kunnen redden, want zonder mij was die man - een psychiatrisch patiënt - vermorzeld door de IND. Of hij er ooit weer bovenop komt door wat hij heeft meegemaakt in Irak en later in Nederland, dat weet ik niet, want het gaat nog steeds slecht met hem. Het is niet zoals bij Lazarus uit het bijbelverhaal: 'Neem uw bed op want u bent genezen'. Het lijden van vluchtelingen is niet voorbij zodra ze zijn toegelaten. Toelating is eventueel een keerpunt, maar de mensen blijven getraumatiseerd. Dat kan ook niet anders want ze hebben te veel meegemaakt. Nu zijn ze dan veilig, maar het verleden blijft natuurlijk een rol spelen."

Doodvallen

Al komen Nederlandse beleidsmakers er slecht af bij Bogaers, hij noemt ze nog 'heilig' vergeleken met andere landsbestuurders zoals in Frankrijk, Italië of Griekenland, waar asielzoekers in parken moeten overleven. "Nederland is niet slecht wat

de opvang betreft, maar is er aan de andere kant in geslaagd een methode te ontwikkelen waardoor mensen zo weinig mogelijk aan hun recht toekomen. Wat je als advocaat ook aanvoert aan bewijs over vervolging in hun land, het doet er allemaal niet toe, je kunt doodvallen. Asielzoekers komen uiteindelijk op straat te staan zonder enige verzorging."

Gedumpt

"Mensen worden massaal via de achterdeur gedumpt en het land uitgezet met een inreisverbod in de EU voor twee jaar. Dat is de laatste vondst die men gedaan heeft, het slotakkoord van fort Europa, ook gebaseerd op EU-recht. Dus dat EU-recht werkt niet altijd gunstig. Elke maand, elk jaar wordt het rotter. Zie ook de bezuinigingen op rechtshulp en IND en nu het regeringsvoornemen om uitgeprocedeerde mensen als crimineel te laten vervolgen. Nu moet de overheid nog strenger gaan optreden en produceert zo nog meer uitgeprocedeerden. Uitzetten lukt meestal niet, maar Nederland weigert dat te erkennen. Dat betekent dat er overvolle gevangenissen zullen ontstaan, net nu er een aantal gesloten zullen worden. Men blijft elkaar napraten in de asielkwesitie door gebrek aan kennis en studie. Het is niet weten waar je het over hebt. Dat is gewoon jammer." ●

Werken? Sorry, te druk

De econoom John Meynard Keynes dacht in de jaren dertig van de vorige eeuw, zo las ik in het buitengewoon interessante boek *Hoeveel is genoeg?* van Edward en Robert Skidelsky, dat als de toenmalige crisis weer

voorbij zou zijn en de economie weer gewoon verder zou groeien zoals hij verwachtte, wij in rap tempo rijker zouden worden. En dat we dan steeds minder zouden gaan werken. Omdat het werk dat er is makkelijk over meer mensen verdeeld kan worden en dan produceren en verdienen we nog steeds genoeg. En mensen zijn tenslotte niet dol op werken. Dus wat lag meer voor de hand?

Zoals we allemaal weten zijn we inderdaad veel rijker geworden. Maar van dat minder werken is niets terecht gekomen. In plaats van dat we ons zijn gaan richten op wat we graag zouden willen doen aan verrijkende, interessante, aangename en zinvolle tijdsbestedingen hebben we van werk een soort religie gemaakt.

Werken is een statussymbool, een mens kan het niet druk genoeg hebben. Waar vroeger de rijken niet hoefden te werken en dat dus ook niet deden, stellen rijke mensen er nu een eer in om juist enorm veel uren te maken.

We zijn gaan geloven dat ons leven een ramp is als we geen baan hebben. Dat de zin van ons bestaan ligt in het werk dat we doen. Dat onze positie in de wereld, hoe interessant we zijn en met wie we omgaan enz. afhangt van werk.

Niet-werken is geen doel.

Eigenaardig eigenlijk. Volgens de Skidelsky's heeft dat iets te maken met onze nieuwe verhouding tot geld. We hebben geen geld meer ergens vóór. We hebben geld, en willen steeds meer geld hebben, om het geld zelf. Geld is zijn eigen doel geworden. Genoeg bestaat bijna niet meer.

Dat ligt ook aan de reclame, de menselijke aard, het systeem waarin we leven. Maar toch is het vreemd, dat we ons zo uitsloven en dat we neerkijken op wie wel tijd heeft (maar geen geld).

We zouden eens in iets anders moeten gaan geloven. Ik weet wel waarin: in aandacht. In het plezier dat je hebt als je geconcentreerd bent op het beantwoorden van vragen die je interesseren - van welke aard die vragen dan ook zijn. Ze kunnen in de keuken liggen of in een studieboek, in de geschiedenis of in de natuur. Er is zoveel. Eigenlijk heb je het makkelijk te druk om te werken.

Marjoleine de Vos is dichtster en redacteur bij NRC Handelsblad

